

Nr 188.

Av herr **Asplund**, om anställande av en extra assistent i 21:a lönegraden vid naturhistoriska riksmuseets mineralogiska avdelning.

Sedan vetenskapsakademien i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om anslag till bland annat en icke ordinarie assistent vid riksmuseets mineralogiska avdelning, har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i statsverkspropositionen förklarar sig icke kunna förorda sådant anslag med följande motivering: »Den nu föreliggande framställningen om anställande av en extra assistent har motiverats väsentligen med behovet av arbetskraft för analys av Långbansmineral. Därvid har emellertid ej klargjorts, varför det tidigare beräknade beloppet av 6,000 kronor ej varit tillräckligt och ej heller varför behovet av arbetskraft vuxit så, att en relativt högt avlönad, mer stadigvarande befattningshavare måste anställas för detta ändamål.»

Denna anslagsfråga, som berör ett av riksmuseets mineralogiska avdelnings sedan flera år mest trängande behov, förefaller hava råkat in i en återvändsgränd. I anslutning till statsrådets ovan citerade yttrande, som onekligen träffar en svag punkt i utredningen av anslagsbehovet, synes det därför nödvändigt att i form av en motion utförligare och i ett sammanhang framlägga motiveringen för nämnda anslag.

Det är i själva verket uppenbart och har heller aldrig under denna anslagsfrågas behandling bestritts, att vården om och bearbetandet av en mineralogisk samling kräver tillgång till ett kemiskt-analytiskt laboratorium och en tränad mineralanalytiker. Vid jämförliga utländska institutioner av betydelse har också detta krav sedan länge tillgodosetts. Den vetenskapliga undersökning och beskrivning av särskilt de svenska mineralen, som kan betecknas såsom mineralogiska avdelningens vid riksmuseet centrala uppgift, innebär först och främst ett fastställande av mineralets sammansättning, vilket endast kan utföras av en för sådana uppgifter särskilt utbildad kemist. Redan på den tid, då A. E. Nordenskiöld förestod mineralogiska avdelningen, utfördes av hans assistent ett stort antal mineralanalyser. När sedermera H. J. Sjögren åren 1902—1922 var intendent, bedrevs ett flitigt mineralanalytiskt arbete, men från denna tid emanerar också det förhållande, som utgör kärnpunkten i de nuvarande svårigheterna. Sjögren var nämligen i tillfälle att till allra största delen på egen bekostnad låta utföra det analytiska arbetet, som för det vetenskapliga arbetet på avdelningen var oumbärligt. Under hela hans intendentstid kunde avdelningen därför utan märkbar olägenhet avvara ett statsanslag, som eljest redan då varit oundgängligen nödvändigt. När den nuvarande museiasistenten på förslag av Sjögren tillsattes, beaktades därför icke främst behovet av en mineralanalytiker. Personvalet skedde i stället övervägande

med hänsyn till de museala uppgifterna, vilka på grund av sin stora omfattning och även under senare år pågående snabba tillväxt alltjämt nödvändigt kräva en permanent arbetskraft med vetenskaplig utbildning, av vilken ej kan fordras att dessutom medhinna kemiska analysarbeten. När nuvarande avdelningsföreståndaren tillträdde sitt ämbete, fick han alltså övertaga ansvaret för ett mineralogiskt institut, som visserligen ägde ett tillfredsställande kemiskt laboratorium men icke någon mineralanalytiskt utbildad arbetskraft. Särskilda omständigheter bidrogo att göra situationen än mera bekymmersam. Det blev vid denna tid allt mer uppenbart, att Sverige ägde inom sina gränser hela den kända jordytans rikaste anhopning av mineral, belägen vid Långban i Värmland. Riksmuseet ägde förut betydande samlingar av dessa mineral, och dels genom erkännansvärd enskild frikostighet, dels tack vare anslag av lotterimedel lyckades riksmuseet åt Sverige rädda betydande enskilda samlingar av ifrågavarande mineral. Då det måste anses vara en hederssak för Sverige att vetenskapligt bearbeta och beskriva denna enastående naturtillgång, sökte den nuvarande, 1923 utnämnde föreståndaren för mineralogiska avdelningen erhålla statsanslag för ändamålet för att möjliggöra ett igångsättande av arbetet och för att erhålla en överblick över materialet. Han ansåg sig då ännu icke kunna eller böra sammankoppla denna fråga med den vidlyftigare och svårare frågan om stadigvarande anställande av en kvalificerad kemist. Han begärde och erhöll av riksdagen vad som då var det angelägnaste, nämligen det anslag å 6,000 kronor, som omnämndes av departementschefen i hans ovannämnda yttrande. Under de år som sedan förflutit har det lyckats att några gånger erhålla medel, andra än statsmedel, för att visserligen oregelbundet och ofullständigt bereda möjlighet till utförande av mineralanalyser, men kravet på att nu äntligen mineralogiska avdelningen tillförsäkras stadigvarande tillgång till analytisk arbetskraft torde icke längre kunna avvisas utan risk för att avdelningens arbete, som i utlandet åtnjuter högt anseende och betraktas som mönstergivande¹⁾, blir ofullständigt och degraderas.

Beträffande den här ifrågasatta befattningens löneställning är det av vikt att beakta den under senare år pågående utvecklingen inom mineralogien, vilken särskilt i samband med införandet av röntgenundersökningar och andra mera mineralfysiskt betonade metoder föranlett en långt driven arbetsfördelning. Då avdelningsföreståndaren funnit det nödvändigt, att i stigande grad inrikta sina egna vetenskapliga arbeten på den fysiskt betonade delen av mineralogien, måste uppenbarligen desto större krav ställas på den befattningshavare som har att sköta de grundläggande kemiska arbetena. Vid hans placering i lönegrad torde en jämförelse med förhållandena vid Sveriges geologiska undersökning ligga närmast till hands. Den där anställde ordinarie

¹⁾ »The only papers on minerals in which the materials have been completely examined by all available methods, including X-ray methods, are those by G. Aminoff.» — — —
 »These excellent papers may well be taken as a pattern.» (L. J. Spencer, dåvarande chefen för den mineralogiska avdelningen av British museum i en jämförande överblick över mineralogiens framsteg [1928].)

kemisten är placerad i 26:e lönegraden, varförutom även en extra ordinarie kemist i lönegraden B 21 finnes. Med hänsyn såväl härtill som till de stora fordringar, som måste ställas på en mineralanalytiker vid riksmuseets mineralogiska avdelning, torde en sådan därför icke böra principiellt placeras lägre än övriga assistenter vid riksmuseet och sålunda hänföras lägst till den 21:a lönegraden för extra ordinarie tjänstemän.

Med anledning av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen ville för anställande av en extra assistent i 21:a lönegraden för extra ordinarie tjänstemän vid mineralogiska avdelningen av naturhistoriska riksmuseet för sin del bevilja ett med 5,500 kronor ökat avlöningsanslag till övrig icke-ordinarie personal vid naturhistoriska riksmuseet.

Stockholm den 23 januari 1936.

C. I. Asplund.
